

ČESKÁ TELEVIZE A VEŘEJNÁ SLUŽBA

Lenka Císařová

Největším a v posledních letech nejsledovanějším médiem veřejné služby v České republice je Česká televize. Službu veřejnosti naplňuje zejména přípravou programu a rozsahem vysílání. Krize vysílání veřejné služby, krize její identity, financování a fungování, o níž se vede diskuse po celém světě,¹ se za dvanáct let provozu projevila i v České televizi. Po rychlém vystřídání čtyř generálních ředitelů a stávce zaměstnanců na přelomu let 2000 a 2001, bylo jedním z výsledků diskuse o veřejné službě detailnější vymezení zásad služby veřejnosti v novém Zákoně o ČT z roku 2001 a v interních normách ČT. V textu se zaměříme na otázky týkající se naplňování zásad veřejné služby v České televizi – Co pro ČT znamená služba veřejnosti? a Jaké jsou mechanismy kontroly naplňování služby veřejnosti v ČT?

Co pro Českou televizi znamená služba veřejnosti

Vymezení služby veřejnosti televizním vysíláním vychází ze zákona, a to především ze Zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání a Zákona o České televizi. Nejobecnějším dokumentem regulujícím činnost televize veřejné služby je Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Jeho základním smyslem je konstituovat takzvaný duální systém vysílání² v ČR. Zákon³ také upravuje svobodu a nezávislost vysílání, možnost zasahovat do něj jen na základě zákona, povinnost vysílat objektivní a vyvážené informace a v případě provozovatelů vysílání ze zákona také povinnost vyvážené programové nabídky pro všechny obyvatele se zřetelem na jejich věk, pohlaví, barvu pleti, víru, náboženství, politické či jiné smýšlení, národnostní, etnický nebo sociální původ a příslušnost k menšině. Zákon také vymezuje ochranu osob dotčených obsahem vysílání, podporu evropské tvorby, povinnosti při vysílání reklamy a teleshoppingu a stanovuje sankce za porušení podmínek. Jak vyplývá ze shrnutí v publikaci *Česká televize – (Prvních) 10 let České televize, „mezi konkrétními rozdíly, které zákon činí u provozovatelů televizního vysílání ze zákona oproti provozovatelům vysílání na základě licence, mj. patří: povinný limit pro titulkování pořadů pro sluchově postižené (70 % versus 15 %), možnost přerušovat pořady reklamou (ne versus ano), limity pro časový rozsah reklamy a teleshoppingu (1% reklamy denně versus 15% reklamy denně; mezní večerní hodinový limit pro reklamu a teleshopping 6 minut versus 12 minut)“.*

Konkrétněji vymezuje zásady poskytování veřejné služby Zákon o České televizi. Před vznikem ČT v lednu 1992 definovala Česká národní rada službu veřejnosti ve dvou paragrafech Zákona o České televizi z roku 1991.⁴ Česká televize podle nich poskytovala službu veřejnosti vysíláním programu na celém území ČR; nabídkou objektivních, ověřených, všestranných a vyvážených informací; rozvíjením kulturní identity národa a národnostních a etnických menšin; zprostředkováváním ekologických informací; vzděláváním a výchovou mladé generace a zábavou. Toho měla televize veřejné služby dosáhnout vysíláním na jednom, později na dvou okruzích, zřizováním sítě vlastních zpravodajů a vytvářením, udržováním a využíváním archivních fondů.

Novelizace, které vyvrcholily Zákonem č. 39/2001 o České televizi, úkoly televize veřejné služby rozšiřovaly. Podle aktuálního zákona jsou tedy hlavními úkoly veřejné služby v oblasti televizního vysílání zejména:⁵ „poskytování objektivních, ověřených, vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů; přispívání k právnímu vědomí obyvatel ČR; vytváření a šíření programů s vyváženou nabídkou pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu víry a přesvědčení, kulturu, etnický nebo národnostní

původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby odrážely rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, posilovaly vzájemné porozumění a toleranci a podporovaly soudržnost pluralitní společnosti; rozvíjení kulturní identity obyvatel ČR včetně příslušníků národnostních nebo etnických menšin; výroba a vysílání zejména zpravodajských, publicistických, dokumentárních, uměleckých, dramatických, sportovních, zábavných a vzdělávacích pořadů a pořadů pro děti a mládež". Česká televize naplňuje službu veřejnosti vysíláním na dvou celoplošných programech; zřízením sítě vlastních zpravodajů; zajištěním regionálního zpravodajství a publicistiky (alespoň 25 minut denně); vytvářením, udržováním a využíváním archivních fondů; podporou české filmové tvorby; vysíláním děl domácí a zahraniční tvorby. Musí také poskytovat alespoň na jednom programu 24hodinovou službu včetně aktuálního zpravodajství; teletextové služby; musí opatřit alespoň 70 % pořadů titulky nebo simultánním tlumočením ve znakové řeči pro sluchově postižené a vyvíjet činnost v oblastech nových vysílacích technologií a služeb.

Nejpodrobněji stanovují zásady služby veřejnosti základní interní dokumenty České televize – Statut a Kodex. Podle knihy (Prvních) 10 let České televize byl první stručný Statut ČT z dubna 1992 v platnosti beze změn do roku 1995. Z hlediska vymezení veřejné služby obsahoval rekapitulaci zákonného poslání a úkolů ČT. V roce 1995 Rada ČT na návrh generálního ředitele schválila rozšíření Statutu o přílohy nazvané Kodex ČT a Strategie ČT.⁶ Kodex obsahoval zásady zpravodajství a tvorby programu, zásady žurnalistické práce, etiku žurnalistiky, definoval vztah ČT k zobrazování násilí ve vysílání a ustanovil Etický panel ČT jako nezávislý konzultační orgán vedení ČT, který se vyjadřuje k případům, kdy může být dotčena etika žurnalistické či umělecké tvorby. Ve Strategii ČT byla vymezena politika, koncepce a základní cíle České televize v oblasti programové, technické, finanční, personální a na mezinárodní úrovni. Dílčí úpravu a zpřesnění Statutu a jeho příloh schválila Rada České televize v roce 1998, ke změnám došlo také po novelizaci Zákona o ČT v roce 2001. Z novely zákona vyplynulo, že Kodex přestal být součástí Statutu a stal se samostatným dokumentem, který Rada ČT předkládá ke schválení Poslanecké sněmovně.

Podle aktuálního Statutu ČT z 27. srpna 2003 poskytuje Česká televize službu veřejnosti: *„...tvorbou a šířením televizních programů na celém území České republiky. Svým vysíláním jako celkem, a každou jeho složkou zvlášť, podporuje demokratické státní zřízení, respekt k lidským a občanským právům, úcty a ohleduplnost k životnímu prostředí a obecně uznávané morální hodnoty občanské společnosti".*

Kodex ČT, který Poslanecká sněmovna Parlamentu schválila 2. července 2003, vymezuje nejpodrobněji, na šestačtyřiceti stranách, zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání závazné pro ČT a její pracovníky. Zaměření a obsah Kodexu jsou shrnuty v textu jeho preambule.⁷ Česká televize si podle něj musí zakládat na otevřenosti, nestrannosti a nezávislosti. Musí stát vždy na straně lidské důstojnosti, základních lidských práv a svobod a úcty k přírodě a kulturnímu dědictví. Programy ČT podle Kodexu ovládá tvořivost, tolerance a kritické myšlení. Účelem existence televize veřejné služby je zajistit veřejnosti zdroj informací, kritické reflexe, umělecké tvorby a zábavy, které jsou chráněny před lobbistickými tlaky. Česká televize také přispívá k vytváření prostoru svobody slova, myšlení a tvorby, v němž může vyrůstat demokracie. Informuje, poskytuje kritickou reflexi událostí, vzdělává a baví v ovzduší úcty k člověku, k jeho dílu i ke všem formám existence. Předpokladem plnění tohoto poslání je *„...poznání potřeb občanů a jednotlivých diváckých skupin, proto bude Česká televize neustále hledat a posilovat zpětné vazby s veřejností. Snaha po sebeuplatnění či slávě musí být podřízena pokoře vůči rozmanitosti společnosti i televizního publika. Pracovníci, kteří se podílejí na vysílání veřejné služby, musejí splňovat vedle odborných požadavků také požadavky mravní. Odpovědnost jedinců, kteří oslovují statisíce lidí, je mimořádná i tím, že je stvrzována v nepřetržitém procesu a za všech objektivních i subjektivních okolností. Týmovou prací každodenně pomáhají rozvoji demokratické společnosti, obohacují veřejnost o nové poznatky, dávají prostor svobodné*

výměně názorů, pomáhají zachovávat tradiční hodnoty lidského života, rozvíjejí kulturní identitu a přispívají k orientaci ve světě." Pro Kodex je proto nejvyšším a nepominutelným kritériem respekt k lidské důstojnosti, založený na úctě k veškerým projevům existence.

Mechanismy kontroly naplňování zásad veřejné služby

Na naplňování zásad veřejné služby v České televizi primárně dohlíží orgán, jímž se podle Zákona o ČT uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu činnosti ČT – Rada České televize. Rada podle Zákona o České televizi dohlíží na naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání a na naplňování zásad vyplývajících z Kodexu ČT, může za tím účelem vydávat stanoviska a doporučení týkající se programové nabídky, radní však nesmí přímo zasahovat do tvorby a vysílání televizních pořadů. Rada také schvaluje na návrh generálního ředitele ČT Statut. Od roku 2001 Zákon o ČT určil, že radní předkládají Kodex ČT ke schválení Poslanecké sněmovně.

Rada dohlíží na práci generálního ředitele a sleduje jak teoretické vymezení služby veřejnosti v navrženém Statutu a Kodexu, tak posuzuje, zda je Česká televize naplňuje. Radní však v případě dvou odvolání generálních ředitelů v historii ČT (Chmelíčka a Balvína) své rozhodnutí nevysvětlili tím, že by televize pod vedením ředitele nenaplňovala veřejnou službu. Například v případě Chmelíčka byly oficiálními důvody¹² neplnění projektu, návrhy na schodkový rozpočet, manažerská selhání a špatná komunikace s radou, znemožňující jí vykonávat její kontrolní funkci danou zákonem.

Zaměstnanci České televize musí dodržovat zásady naplňování veřejné služby vymezené v Kodexu, jejich porušení je považováno za porušení pracovní kázně.⁸ „*Zákon o České televizi předjímá přijetí Kodexu, který má stanovit zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání závazné pro Českou televizi a její pracovníky. Zákon určuje, že se porušení Kodexu kvalifikuje jako porušení pracovní kázně podle zvláštního právního předpisu, zákoníku práce. [...] Se z norem obvykle samoregulačních, stanovených a přijímaných samotným médiem, stávají de facto normy pracovněprávní.*“ Případ pracovněprávního postihu zaměstnance ČT za nenaplnění zásad veřejné služby zatím není znám.

Novela Zákona o ČT z roku 2001 nejen posílila kontrolní funkci Rady ČT vůči České televizi, ale posílila také kontrolní úlohu Poslanecké sněmovny ve vztahu k Radě ČT. Práci rady kontroluje Poslanecká sněmovna, která volí její členy a může je i odvolat. Před novelizací Zákona o ČT v roce 2001 mohla sněmovna radní odvolat,⁹ pokud v průběhu šesti měsíců svými usneseními opakovaně konstatovala, že Česká televize neplní své poslání podle § 2 Zákona o ČT. Druhý paragraf vymezoval službu veřejnosti poskytovanou Českou televizí. Z tohoto důvodu odvolala Poslanecká sněmovna Radu ČT v historii dvakrát, 10. března 2000 a 13. ledna 2001. Poslanecká sněmovna ve zdůvodnění konstatovala,¹¹ že „*Rada České televize neuplatňuje svou kontrolní funkci [...] a nedostatečně zastupuje zájem a práva veřejnosti dané jí zákonem. Rada České televize tímto postojem způsobuje, že Česká televize opakovaně neplní své poslání dané § 2 zákona [...] o České televizi.*“ Chybělo však konkrétnější zdůvodnění rozhodnutí sněmovny. Na rozdíl od členů Rady ČT, kteří mohli důvody k odvolání generálního ředitele Chmelíčka shrnout právě pod porušování zásad veřejné služby, poslanci nedokázali nikdy konkrétně vysvětlit, jak odvolání radní pochybili.

Po novele Zákona o ČT může sněmovna Radu ČT odvolat pro opakované neplnění povinností stanovených zákonem, nebo pokud sněmovna dvakrát po sobě nechválí Výroční zprávu o činnosti ČT nebo Výroční zprávu o hospodaření ČT, kterou jí Rada ČT musí předložit.

Aby Česká televize mohla plnit zásady veřejné služby, je financována převážně z veřejných prostředků, tedy prostřednictvím televizních poplatků.¹⁰ Televize podle Zákona o ČT hospodáří s vlastním majetkem a stát neodpovídá za její závazky. Není závislá na státním rozpočtu, platí příslušné daně a stát ji nedotuje. Není však na státu, potažmo jeho politické reprezentaci, úplně finančně nezávislá. Televizní poplatky, které jsou hlavním zdrojem financování České televize, jsou současně omezením její nezávislosti. Zákon o rozhlasových a

televizních poplatcích stanovil, že poplatky budou pevné, nebudou se zvyšovat v závislosti na inflaci. Výše poplatku, který platí domácnosti jednou a právnické osoby za každý televizní příjemce, zákon upravil v roce 1995 na 50 korun. Tato hodnota pak zůstala více než dva roky neměnná. Až novela zákona o poplatcích zvýšila od 1. července 1997 poplatek na 75 korun. Ani navýšení nepřeklenulo dvouletou inflaci a nevyřešilo problémy v hospodaření České televize. Česká televize se tak stala rukojmím zákonodárců – pokud má přežít, musí se snažit získat politiky na svou stranu a lobbovat o zvýšení poplatku. To je ale v přímém rozporu s její nezávislostí, hlavně nezávislostí jejího zpravodajství. Novela zákona sice poplatky zvýšila, ale nepřijala mechanismus jejich valorizace v závislosti na inflaci. Zvýšení televizního poplatku je tedy nadále vždy problém politický a sociální. Zdrojem financování televize veřejné služby je kromě poplatků vlastní podnikatelská činnost. Ve vysílání ČT však nesmí čas vyhrazený reklamě přesáhnout 1 % denního vysílacího času.

Závěr

Co tedy pro ČT znamená služba veřejnosti a jaké jsou mechanismy kontroly jejího naplňování? Po úpravě interních norem České televize v roce 2003 a upřesnění zásad služby veřejnosti v České televizi by mohli být spokojeni kritici původně vágního vymezení veřejné služby ve všech normativních dokumentech. Nejnovější verze Kodexu se dopodrobna věnuje všem nuancím služby veřejnosti televizním vysíláním.

Neznamená to však, že přesné vymezení služby veřejnosti vyřeší krizi televize veřejné služby, potažmo České televize. Novelu zákonů a úpravy interních norem však zabránil na jedné straně nekonkrétním důvodům pro odvolávání Rady ČT Poslaneckou sněmovnou, na druhé straně dají zřejmě mocnou zbraň do rukou členů Rady ČT. Ti nyní budou moci podle podrobného návodu sledovat činnost generálních ředitelů a případně je trestat za nenaplnění zásad veřejné služby. Ředitelé pak pochybení odhalí i u svých podřízených, když jejich nedostatky v práci budou moci posuzovat vzhledem k vymezení veřejné služby a trestat je podle zákoníku práce.

Poznámky:

- 1) Viz článek *Vysielanie verejnej služby* (rovněž v tomto čísle).
- 2) Duální systém vysílání znamená existenci provozovatele vysílání za zákona, tedy televize veřejné služby a provozovatele vysílání s licenci, tedy komerční televize, na trhu televizního vysílání. Viz *Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání č. 231/2001 Sb.* Internetové stránky ČT www.czech-tv.cz, Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR www.psp.cz a Rady pro rozhlasové a televizní vysílání www.rrtv.cz.
- 3) Viz *Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání č. 231/2001 Sb.* Internetové stránky ČT www.czech-tv.cz, Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR www.psp.cz a Rady pro rozhlasové a televizní vysílání www.rrtv.cz.
- 4) *Zákon o České televizi č. 483/1991: § 2 a § 3.* Internetové stránky ČT www.czech-tv.cz, Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR www.psp.cz a Rady pro rozhlasové a televizní vysílání www.rrtv.cz.
- 5) *Zákon ze dne 23. ledna 2001, kterým se mění zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů, a o změně některých dalších zákonů č. 39/2001.* Internetové stránky ČT www.czech-tv.cz, Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR www.psp.cz a Rady pro rozhlasové a televizní vysílání www.rrtv.cz.
- 6) Viz *(Prvních) 10 let České televize.* Česká televize, Praha 2002.
- 7) *Kodex České televize.* Schválený Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR 2. července 2003. Internetové stránky ČT www.czech-tv.cz.
- 8) Viz *Zákon ze dne 23. ledna 2001, kterým se mění zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů, a o změně některých dalších zákonů č.*

- 39/2001. Internetové strany ČT www.czech-tv.cz, Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR www.psp.cz a Rady pro rozhlasové a televizní vysílání www.rrtv.cz a *Kodex České televize*. Schválený Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR 2. července 2003. Internetové strany ČT www.czech-tv.cz.
- 9) *Zákon o České televizi č. 483/1991: § 2 a § 3*. Internetové strany ČT www.czech-tv.cz, Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR www.psp.cz a Rady pro rozhlasové a televizní vysílání www.rrtv.cz.
- 10) Například v roce 1997 činily televizní poplatky 60,4 % z celkových příjmů České televize. *Ročenka České televize 1997*, Česká televize, Praha, s. 224–226.
- 11) *Viz (Prvních) 10 let České televize*. Česká televize, Praha 2002, s. 240.
- 12) *Viz Zápis z jednání Rady České televize dne 12. 12. 2000 v Praze. Zprávy z jednání, rok 2000*. Rada České televize, internetové strany ČT www.czech-tv.cz.

Literatura:

- Kodex České televize*. Schválený Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR 2. července 2003. Internetové strany ČT www.czech-tv.cz.
- Perglerová, Jana: „Ředitel ČT Janeček: Tvůrci, kteří nevyrobí přitažlivé pořady, skončí.“ *Internetová verze deníku Právo*, www.novinky.cz.
- (Prvních) 10 let České televize*. Česká televize, Praha 2002.
- Ročenka České televize 1997*, Česká televize, Praha 1998.
- Statut České televize*. Praha, 27. srpna 2003. Internetové strany ČT www.czech-tv.cz.
- Strategie České televize*. Internetové strany ČT www.czech-tv.cz.
- Zápis z jednání Rady České televize dne 12. 12. 2000 v Praze. Zprávy z jednání, rok 2000*. Rada České televize, internetové strany ČT www.czech-tv.cz.
- Zákony. Internetové strany ČT www.czech-tv.cz, Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR www.psp.cz a Rady pro rozhlasové a televizní vysílání www.rrtv.cz.
- *Zákon o České televizi č. 483/1991 Sb.*
  - *Zákon ze dne 23. ledna 2001, kterým se mění zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů, a o změně některých dalších zákonů č. 39/2001*
  - *Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání č. 468/1991 Sb.*
  - *Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání č. 231/2001 Sb.*
  - *Zákon o rozhlasových a televizních poplatcích č. 252/1994 Sb.*